

Mistä Caritas Cares -raportti kertoo?

Raportti kuvailee suurimmat nuorten köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyvät haasteet sekä antaa suosituksia päättäjille näiden haasteiden kohtaamiseen. Suositukset perustuvat Suomen Caritaksen ruohonjuuritason kokemuksen analysointiin, jota verrataan viralliseen tutkimustietoon.

Tietoa Suomen Caritas ry:stä

Suomen Caritaksen pääasiallinen edunsaajaryhmä ovat maahanmuuttajat, joihin tämä raportti keskittyy. Suomen Caritas antaa neuvontaa, ohjausta ja tukea erilaisille etnisille ryhmille. Caritas järjestää myös tapahtumia, jotka edistävät maahanmuuttajien integraatiota Suomeen, tekee yhteistyötä pappien ja vapaaehtoisten kanssa sekä pyrkii antamaan maahanmuuttajille tietoa Suomen sosiaaliturvajärjestelmästä, mukaan lukien tietopalvelut siitä, mistä hakea apua erilaisiin tilanteisiin.

Vuonna 2016 Caritas auttoi arviolta 60 edunsaajaa Suomessa. Suurin osa edunsaajista kuuluu etnisiin vähemmistöihin.

Toimintaa perheille ja lapsille

Vuonna 2016 Suomen Caritas neuvoi, koulutti ja tiedotti noin 20 perhettä ja 8 seurakuntaa työ-, terveys- ja sosiaalipalveluista. Tarjosimme myös kerran kuukaudessa toimintaa nimellä *Ystävyyden kahvila*, jonne voi vain tulla ja juoda kupin kahvia, nauttia seurasta tai kysyä neuvoa sosiaaliohjaajalta.

Autettavista 60% on lapsiperheistä, jotka ovat ohjauksen ja neuvonnan piirissä.

Toimintaa nuorille

Vuonna 2016 Suomen Caritas neuvoi ja tiedotti nuoria liittyen työhön sekä terveys- ja sosiaalipalveluihin. Nuoret voivat myös osallistua *Ystävyyden kahvila* -toimintaan. Tuimme taloudellisesti myös nuorten itse järjestämiä tapahtumia, jotka saavuttivat vuosittain noin 100 ihmistä. Suomen Caritas auttaa joka vuosi noin 30 nuorta, joista useimmat maahanmuuttajataustaisia, pääsemään kesäleirille.

Suomen Caritas ry

Pääsihteeri

Larissa Franz-Koivisto

larissa.franz@caritas.fi

Puh. +358-50-3002515

Tiedottaja

Elina Kostiainen

elina.kostiainen@caritas.fi

www.caritas.fi

Caritas Finland rf

Informatör

Sara Torvalds

sara.torvalds@caritas.fi

Suomen pääasialliset haasteet suhteessa nuorten¹ köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen:

- ❖ **NUORISOTYÖTTÖMYYS: Monille nuorille tuottaa vaikeuksia siirtyä koulusta työhön.** Tämä koskee erityisesti maahanmuuttajataustaisia nuoria. Huolimatta nuorisotakuu-järjestelmästä monet nuoret jäävät pitkäksi aikaa ilman työtä tai koulutuspaikkaa.
- ❖ **KASVAVA ERIARVOISTUMINEN: Tuloerot Suomessa ovat kasvussa.** Sosiaaliturvajärjestelmä ei enää varmista mahdollisuutta ylöspäin suuntautuvaan sosiaaliseen liikkuvuuteen. Köyhyys periytyy sukupolvelta toiselle. Lapset, jotka kokevat köyhyyttä lapsuudessaan, pysyvät todennäköisesti köyhinä myös aikuistuttuaan.
- ❖ **KÖYHYYS JA MIELENTERVEYS: Sosiaalipalvelut ja tulonsiirrot eivät riitä vähentämään sosiaalisen luokan määräävyyttä suhteessa terveyteen.** Mielenterveysongelmat ja köyhyys ovat toisiaan vahvistavia.
- ❖ **MAAHANMUUTTAJAT RISKIRYHMÄSSÄ: Maahanmuuttajataustaiset nuoret altistuvat pienille tuloille, vakavalle aineelliselle puutteelle, työttömyydelle ja syrjinnälle.** Monet maahanmuuttajat kärsivät fyysisistä ja psyykkisistä traumaista sekä muista terveysongelmista.

Nuoria Suomessa: 1 miljoona

Nuorten osuus: 17,9% väestöstä (EU keskiarvo 17,4%)

Nuoria maahanmuuttajia: 39,7%

Nuoria maastamuuttajia: 34,4%

Koulun keskeyttäneitä: 7,9% (EU keskiarvo: 10,7%)

Nuorisotyöttömyys: 7,9% (EU keskiarvo 14,7%)

Asumiskustannusten tulo-osuus: 30,4% (EU keskiarvo 40,4%)

Ei työelämässä eikä opiskele: 7,1% (EU keskiarvo 8,0%)

Köyhyysriskissä elävät: 21,6% (EU keskiarvo 28,1%)

Nuoriso, maahanmuuttajuus, Työttömyys & koulunkeskeyttäjät: 2016; Asuinkustannukset 2013; Viimeisin saatavissa oleva informaatio 18.5.2017

Suosituksset:

1. Varmistetaan, että jokaisella nuorella, mukaan lukien maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat, on pääsy tasokkaaseen koulutukseen, harjoitteluun tai kuntoutukseen.
2. Luodaan työmahdollisuuksia nuorille antamalla valmennusta nuorille yrittäjille.
3. Varmistetaan oikeudenmukainen ja syrjimätön kohtelu erityisesti huomioiden maahanmuuttajataustainen väestö.
4. Taataan jokaiselle lapselle oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

¹ Tässä raportissa nuoriksi on Euroopan komission linjan mukaisesti määritelty 18–29-vuotiaat. Laatikossa oleva informaatio on saatu Eurostatia konsultoimalla 12.5.2017

1. Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen nuorten keskuudessa Suomessa; todellisuus tiedon takana

Suurinta huolta aiheuttavat ongelmat Suomessa:

- ❖ Pitkäaikaistyöttömyys
- ❖ Heikko fyysinen ja/tai mielenterveys

Pitkäaikaistyöttömyys

Elämä patkätöiden välillä työtä tai koulutusta odottaessa, toivon ja epäonnistumisen vuorottelu, ei ole hyväksi nuorille. Usein se tuottaa huonon itsetunnon heidän henkilökohtaiseen elämäänsä ja etäännyttää heidät yhteiskunnasta tuottaen tunteen että "yhteiskunta on nuoria vastaan". Monille Suomessa asuville nuorille tulevaisuus näyttää hyvin epävarmalta. Monet nuoret, joilla on se mahdollisuus, lähtevät Suomesta tai ainakin harkitsevat sitä.

Suomen Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli 260 000 maaliskuussa 2017, mikä on 14 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyysaste on 9,6 % verrattuna vuoden takaiseen - maaliskuussa 2016 se oli 10,1 %. Kuitenkin työttömyysaste 15-24-vuotiaiden nuorten keskuudessa oli 23,9 % maaliskuussa 2017, melkein sama kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys nuorten 15-24 vuotiaiden keskuudessa on 12,1 % samanikäisestä väestöstä.

Köyhä alkaa oppia, ettei kannata unelmoita.

(Mathias Rosenlund: Vaskivuorentie 20)

Työttömien sosiaaliavustukset on jaettu ei-ansiosidonnaisiin työmarkkinatukeen tai peruspäivärahaan ja ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Sen lisäksi työttömät voivat saada erikseen toimeentulotukea tai asumistukea. Eriarvoisuus kasvaa. Kuilu niiden nuorten, joilla menee hyvin ja niiden, joilla ei mene, on huolestuttava trendi. Tärkeä ulottuvuus on maahanmuuttajataustaisten nuorten työttömyysaste, maahanmuuttajataustaiset nuoret muodostavat lähes puolet 16–29-vuotiaasta ikäluokasta.

Suurin ero ulkomaisia ja kotimaisia kieliä puhuvien nuorten välillä on työllisyys- ja työttömyysasteessa. Vuonna 2016 työllisyysaste suomenkielisten nuorten keskuudessa oli 71%, ulkomaisia kieliä puhuvien 50% ja työttömyysasteet olivat 6,5% ja 17,7% vastaavasti. Yli 70% työikäisistä ihmisistä, jotka puhuivat suomea tai ruotsia äidinkielenään, olivat työssä, mutta vain puolet ulkomaisia kieliä äidinkielenään puhuvista oli saanut työpaikan.²

Heikko fyysinen- tai mielenterveys

Köyhyys on aina riski terveydelle ja hyvinvoinnille. Maailman terveysjärjestö WHO on tutkinut terveyteen vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä ja on hellittämättömästi lausunut, että terveysongelmien takana on sosiaalisia tekijöitä, kuten köyhyys, riittämättömät

² Nuorisotakuun seurantaraportti: Maahanmuuttajanuoret Helsingin kaupunki 2015

elinolosuhteet lapsuudessa ja nuoruudessa, rajalliset työmahdollisuudet ja työttömyyden riittämätön hoito yhteiskunnassa. Vaikka hyvinvointi ja terveys ovat kohentuneet viime vuosikymmeninä, epätasa-arvo hyvinvoinnin ja terveyden suhteen on kasvanut eri väestöryhmissä.³

Pääsy minimitulojärjestelmään

Tällä hetkellä minimitulojärjestelmät tai vastaavat tuet, joita on tarjolla nuorille ovat:

- Työttömyyskorvaus
- Asumistuki
- Vammaistuki
- Lapsilisä
- Elatusmaksu

Kuitenkin joillakin nuorilla on rajoitettu pääsy näihin tukiin. Paperittomilla maahanmuuttajilla on erityisesti vaikeuksia päästä sosiaaliturvajärjestelmiin, sillä niitä vasten täytyy rekisteröidä kotiosoite kunnan alueella.

Lisäksi yleisesti nämä minimitoimeentulojärjestelmät ovat ainoastaan kohtuullisen riittäviä. Vaikka sosiaaliturvan kattavuus ja syvyys ovat riittäviä Suomessa, niiden taso ei ole noussut viime vuosina vaikka samaan aikaan elinkustannukset ovat nousseet.

Pääsy työmarkkinoille

Työmarkkinoille pääsyn ongelmat nuorten keskuudessa ovat pääasiassa:

- Riittämätön tai huonolaatuinen koulutus (aikainen koulun lopettaminen tai koulun jättäminen kesken)
- Rajoitetut työmahdollisuudet, erityisesti ulkomaalaisten, joilla ei ole muodollista koulutusta tai joiden osaamisessa on puutteita, on hyvin vaikea löytää työtä.

Nuorten köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaiset palvelut tällä hetkellä:

Seuraavia palveluita, jotka voisivat nostaa nuoret köyhyydestä ja sosiaalisesta syrjäytymisestä, ei yleisesti ole tarjolla:

- Pääsy fyysiseen ja mielenterveydenhoitoon

Köyhyyden periytyvyys

Perinteisesti Suomi on ollut maa, jossa on ollut vähän tuloeroja, mutta viime aikoina kuilu on syventynyt. Erilaisten tutkimusten mukaan lapsuuden tilanne, jossa perhe kärsii taloudellisista vaikeuksista, vaikuttaa köyhyyteen aikuisena.

Sosioekonominen tausta on pääsyy köyhyyden periytymiseen lapsuudesta nuorille. Sosiaaliturvajärjestelmä ei enää turvaa ylöspäin suuntautuvaa liikettä. Syyt tämän takana ovat pääasiassa periytyvyys ja sosiaalisten tulonsiirtojen romahtaminen verrattaessa tuloja

³ Rotko, Aho, Mustonen & Linnanmäki 2011 Kapeneeko kuilu?: Tilannekatsaus terveyserojen kaventamiseen Suomessa 2007–2010; Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen julkaisu (2011).

elinkustannusten kasvuun. Tässä suhteessa tulonsiirtoja saavien perheiden tutkimukset näyttävät, että köyhyysriski on suurempi niillä, jotka tarvitsivat tulonsiirtoja lapsuudessaan, kuin sellaisilla lapsilla, jotka eivät tarvinneet. Tämä tarkoittaa sitä, että kasvaminen köyhässä kotitaloudessa lisää köyhyysriskiä aikuisena. Tämä toisen sukupolven köyhyys näyttää olevan hiukan korkeampi miesten kuin naisten keskuudessa.⁴

Tämän seurauksena: suomalainen arvopohjainen sosiaalipolitiikka toimii suurimmaksi osaksi hyvin, ja sitä tukee laaja sosiaalinen konsensus. On kuitenkin kasvavaa todistusaineistoa siitä, että korkean köyhyysriskin yksilöt ja erityisesti perheet kohtaavat nykyään aiempaa enemmän vaikeuksia. Sosiaaliturvajärjestelmä ei enää kykene tarjoamaan köyhien perheiden lapsille tasa-arvoisia mahdollisuuksia, ainakaan siinä määrin kuin aikaisemmin. Seurauksena erot eri tuloryhmien välillä kasvavat jatkuvasti.⁵

Korkean köyhyysriskin nuoret

- ❖ Nuoret pakolaiset/turvapaikanhakijat, yksin saapuvat alaikäiset turvapaikanhakijat
- ❖ Ihmiskaupan uhrin
- ❖ Nuoret maahanmuuttajat

Nuoret pakolaiset/turvapaikanhakijat, yksin saapuvat alaikäiset turvapaikanhakijat

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskiä on arvioitu Euroopan Unionin ”Köyhyys- ja sosiaalisen syrjäytymisen riski” -indikaattorilla (AROE), joka esiteltiin 2010 ja, jota mitataan matalilla tuloilla, vakavalla materiaalisella puutteella ja huonolla työllisyydellä. Me Caritaksessa tiedämme kokemuksesta, että maahanmuuttajaperheet ja maahanmuuttajanuoret kärsivät kaikista näistä puutteista. Monet heistä elävät sosiaaliturvan varassa, heillä ei ole perheen tukea, ja heillä on vähän työmahdollisuuksia johtuen matalasta koulutustasosta ja huonosta kielitaidosta.

En koskaan kertonut kenellekään, että minulla ei ole rahaa, jätin vain menemättä ja sanoin: ”en voi tulla”.

Suomen Caritaksen palveluiden käyttäjä

Nuoret maahanmuuttajat

Suomessa maahanmuuttajataustaisen väestön määrä kasvoi voimakkaasti vuonna 2015 johtuen turvapaikanhakijoiden määrän suuresta kasvusta. Ei ole vielä selvää, kuinka pysyvä tämä muutos on. Vuoden 2015 lopulla Suomen ulkomaalaistaustaisen väestön määrä oli

⁴ Katso esimerkiksi, Euroopan köyhyyden vastaisen verkoston EAPN:n selvitys köyhyys ja epätasa-arvoisuus EU:ssa – Raportti 2017; Airio, I. & Niemelä, M., 2002 2009: Airio, Ilpo & Niemelä, Mikko. 2002, ”Periytyykö köyhyys? – Köyhyyden ja toimeentulotukiasiakkuuden sukupolvinen liikkuvuus.” Sosiologia 39:3, 215–226. Airio, Ilpo & Niemelä, Mikko, 2009, ”Perhetaustan yhteys aikuisiän köyhyyteen Suomessa 1995–2005”, Sosiologia 46:1, 3–19. Airio, Ilpo & Niemelä, Mikko, 2013, ”Työmarkkinatuen saajien koettu terveys ja toimeentulo” Teoksessa Huono-osaisten hyvinvointi, (toim.); Mikko Niemelä & Juho Saari, Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 44–60.

⁵ Katso esimerkiksi Sirniö, Martikainen & Kauppinen 2013, 2016; Sirniö, Kauppinen & Martikainen, 2017, Sirniö, Outi, Pekka Martikainen & Timo M. Kauppinen, 2016, ”Entering the highest and the lowest incomes: Intergenerational determinants and early-adulthood transitions.” Research in Social Stratification and Mobility 44, 77–90.

339 935 henkeä eli 6,2 % väestöstä. Nuoren 16–25-vuotiaiden joukossa luku kasvoi 40 %.⁶ On tärkeää erottaa toisistaan monenlaiset syyt muuttaa Suomeen: työmahdollisuudet, perheen yhdistämiset, humanitääriset syyt. Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen joukko. Heillä on kuitenkin hyvin samankaltaisia ongelmia. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat usein vaarassa pudota köyhyyteen. Maahanmuuttajien köyhyysriski on kuusinkertainen verrattuna valtaväestöön.⁷ Syytä tähän ovat korkeampi työttömyys, huonompi kielitaito ja harjoittelumahdollisuuksien puute.

Nämä yhdessä tekevät haasteelliseksi erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville löytää työtä. Monet maahanmuuttajat kärsivät fyysisistä, psykologisista tai muista terveysongelmista yhdistettynä traumaattisiin kokemuksiin. Lisäksi laajalle levinnyt syrjintä kohdistuu nuorisoon erityisesti työelämässä.

Pääsy terveydenhuoltoon ja maahanmuuttajien työllisyyspalveluihin

Maahanmuuttajanuoret kohtaavat joukon muodollisia ja epämuodollisia esteitä pääsyssä terveydenhoitoon. On tärkeää, että terveys- ja sosiaalipalveluissa tunnustetaan paremmin haavoittuvien ryhmien erityiset terveysongelmat. Tämä parantaisi heidän hyvinvointiaan ja myös kykyään suunnitella tietään työhön integroitumiseen.

Edelleen: työllisyyspalvelujen tulee sopeutua maahanmuuttajanuorten erityistarpeisiin. Tällä hetkellä sosiaalihuolto ja työllisyysjärjestelmä usein laittaa nuoret yksinkertaisesti kielikursseille tai koulutusohjelmiin ilman, että huomioi heidän asemansa pakolaisina tai syrjintää kokeneina aiheuttamia lisätarpeita. Lisäksi, siirtyessään työelämään koulusta tai harjoittelulaitoksesta, he eivät usein selviä tuon elämänvaiheen moninaisista haasteista, tai kun odotukset ovat liian korkealla, ja epäonnistuvat, jolloin syrjäytyminen vahvistuu. Havaitsemme usein tämän kuvion Caritaksen edunsaajien joukossa. Tarvitaan erityistä, kohdistettua ja yhtenäistä tukijärjestelmää, joka yhdistää työllisyyspalvelut ja sosiaalituen.

Oikeudet, joiden saavuttamisessa nuorilla on eniten vaikeuksia

❖ Oikeus tasa-arvoiseen ja syrjimättömään kohteluun

Nuorilla maahanmuuttajilla Suomessa on enemmän vaikeuksia oikeuksiensa turvaamisessa. Suurimmat ongelmat oikeuksien turvaamisen suhteen ovat yhteydessä yhteiskunnallisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin. Asuminen on selkeä esimerkki. Jos on rahaa voi etsiä asuntoa yksityisiltä markkinoilta. Jos ei, joutuu odottamaan sosiaalista asumista tai sosiaalityöntekijän lausuntoa.⁸ Vaikka lopulta saisikin kaiken tarvitsemansa, tarvitsee silti paljon enemmän aikaa saadakseen kaiken järjestykseen. On erityisen vaikeaa toimittaa tarvittavia papereita, koska opiskelu ja työ menevät usein päällekkäin sosiaalipalvelujen aukioloaikojen kanssa. Näin ollen suomalaisessa julkishallinnossa on tosiasiaa kaksi jonoa: toinen niille, jotka saavat kaiken ja

⁶ Statistics Finland, 2017; Eurostat, 2013.

⁷ TRV 201; katso myös Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin'in raportti Köyhyytsvahti 2017 sekä The European Anti-Poverty Network EAPN 2017: *Explainer on Poverty and Inequality in the EU – Report* (2017)

⁸ Suomessa sosiaalityöntekijät antavat lausunnon, jossa arvioidaan edunsaajien kelpoisuutta sosiaaliseen asumiseen, sekä heidän kykyään elämänhallintaan ja itsenäiseen asumiseen.

toinen niille, jotka aina joutuvat odottamaan.

LAATIKKO 1. Euroopan sosiaalisen peruskirjan nuorten oikeuksia koskevien säädösten ratifiointi ja toteuttaminen

SUOMI on ratifioinut suurimman osan v.1996 tarkistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan säädöksistä. Joitakin seuraavista säädöksistä ei ole vielä ratifioitu ja niillä saattaa olla vaikutusta nuorten sosiaaliseen integraatioon.

- -Työntekijän oikeus sellaiseen korvaukseen työstään, että se antaa heille ja heidän perheilleen kohtuullisen elintason. (artikla 4.1);
- -Kaikkien työntekijöiden oikeus kohtuulliseen irtisanomisaikaan työsuhteen päättyessä (Artikla 4.4);
- -Oikeus siihen, että nuorten työaikana työnantajan suostumuksella ammattikoulutukseen käyttämä aika katsotaan kuuluvaksi työpäivää (Artikla 7.6);
- -Säännös, että kansallisessa lainsäädännössä ja säädöksissä määrätyissä ammateissa työskenteleville alle 18-vuotiaille henkilöille on tehtävä säännölliset terveystarkastukset.
- Velvoite huolehtia siitä, että imettävillä äideillä on oikeus riittävän pitkään äitiyslomaan. (Artikla 8.9);
- -Velvoite kieltää raskaana olevien tai vasta synnyttäneiden naisten palkkaaminen maanalaiseen kaivostyöhön tai mihinkään muuhun sellaiseen työhön, joka on luonteeltaan epäterveellinen (terveydelle vaarallinen) tai raskas ja tehdä tarvittavia toimenpiteitä näiden naisten työsuhteoikeuksien turvaamiseksi. (Artikla 8.5);
- -Velvoite ulottaa tämän artiklan tarjoama suojelu ja apu kaikessa laajuudessaan koskemaan itsensätyöllistäviä maahanmuuttajia.

Suomi on ratifioinut järjestökantelumekanismiin lisäpöytäkirjan. Tämä tarjoaa eduskunnalle ja kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuuden tehokkaammin valvoa velvoitteita toteuttaa ja tarjota sosiaalisia perusoikeuksia.

Lisätietoja More information on [Suomen hyväksymistä säännöksistä](#)

FACTSHEET: [Finland and the European Social Charter](#)

Miten tehokasta on Suomen toiminta köyhyiden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisessa taistelussa?

Toimet, joilla on myönteinen vaikutus

Toimet	Syyt miksi ne ovat tehokkaita
Nuorisotakuu	Nuorisotakuun toimeenpano nuorten työllistymisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi muodostaa osan hallitusohjelmaa. Nuorisotakuu on yksi hallitusohjelman kärkihankkeita ja saa siksi hallituksen erityisen panostuksen ja valvonnan. Se keskittyy ennaltaehkäiseviin toimiin. Nuorisotakuun kokonaisvaltainen toteutus perustuu ajatukseen tarjota saavutettavia palveluita selkeässä ja yhtenäisessä muodossa, jotta voidaan varmistaa niiden saatavuus kaikille nuorille. Ohjelma tarjoaa ammattikoulutusta kouluttamattomille 20-29-vuotiaille nuorille. Nykyisten panostusten lisäksi tilanne vaatii rakenteellisia ratkaisuja ja tahtoa panostaa nuoriin pitkällä tähtäimellä. ⁹
Kohtuuhintainen päivähoito	Suomessa on taattu oikeus päivähoitoon. Kunnilla on velvoite vastata lastenhoitohakemukseen neljän kuukauden sisällä. Jokaisella lapsella on ollut subjektiivinen päivähoito-oikeus. Kuitenkin joissakin kunnissa on päätetty toisin. Päivähoito-oikeutta ei enää nähdä subjektiivisena oikeutena, jos toinen vanhemmista/huoltajista on kotona. Tämä vaikuttaa erityisesti niihin perheisiin, joissa on työttömyyttä ja esimerkiksi niihin maahanmuuttajiin, jotka esimerkiksi odottavat kielikurssipaikkaa.
Kohtuuhintainen asuminen	Vaikka Ympäristöministeriö onkin suunnitellut uuden strategian kodittomuuden käsittelyyn, haavoittuvien ryhmien jääminen kohtuuhintaisen asumisen ulkopuolelle on kasvussa. ¹⁰ Toimintasuunnitelman päämääränä on kytkeä työ asunnottomuuden vähentämiseksi laajemmin kaikkeen sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisytyöhön Asunto ensin-periaatteen mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sen varmistamista, että asuminen on turvattu aina kun asiakkaan asia on palvelujärjestelmän käsittelyssä.

⁹ Lisätietoa Suomen Nuorisotakuusta <http://nuorisotakuu.fi>

¹⁰ Ympäristöministeriö, 2016, Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toiminpideohjelma 2016–2019

Toimenpiteet, joilla on rajallinen vaikutus

Seuraavilla toimenpiteillä on rajallinen vaikutus taistelussa nuorten köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan:

Toimet	Puutteet tai syyt miksi ne eivät ole tehokkaita
Koulutuspoliittiset toimet koulun keskeyttämisen ja vähäisen kouluttautumisen vastaisessa taistelussa	Tilastojen mukaan noin 6% nuorista (pojat enemmän kuin tytöt) eivät kouluttaudu peruskoulun jälkeen - ja vähäisen koulutuksen vuoksi heillä on rajalliset mahdollisuudet löytää muuta valmennusta, oppisopimuskoulutusta tai työpaikkaa. ¹¹ (Suurempia ponnisteluja olisi suunnattava sen ymmärtämiseen, miksi nuoret lopettavat koulun varhain ja miksi he menettävät motivaationsa opiskella pidemmälle.) Ennaltaehkäisevien ohjelmien laatiminen ehkäisisi paljon kärsimystä ja säästäisi julkisia varoja.

Esimerkki tehokkaasta ohjelmasta, jolla tuetaan nuoria

Asunnottomuutta vastaan taisteleva "Asunto ensin"- ohjelmalla

Ohjelman kohderyhmään kuuluvat vastikään asunnottomiksi joutuneet sekä pidempään asunnottomina olleet. Ohjelma kohdistuu myös ihmisiin, jotka ovat vaarassa joutua asunnottomiksi. Näiden joukkoon kuuluvat nuoret tai velkojen ylikuormittamat tai häätöuhan alla olevat perheet; jotkut ovat lapsuudenkodistaan itsenäiseen elämään siirtyviä nuoria; mielenterveyskuntoutujia; ja päihdekuntoutujia, jotka siirtyvät laitoksista elämään itsenäisesti. Lisäksi ohjelma on suunnattu lastensuojelun jälkihoidon asiakkaille ja joillekin niistä nuorista, joiden lastensuojelun jälkihoidon asiakkuus päättyy heidän täyttäessään 21 vuotta. Muut ryhmät ovat turvapaikanhakijat, jotka ovat saaneet oleskeluluvat, mutta eivät ole onnistuneet integroitumaan, kuten myös vapautetut vangit tai ehdonalaiseen vapauteen päässeet vangit, jotka ovat myös asunnottomia.

Päämäärä on edesauttaa asunnottomuuden vähentämistä. Tämä päämäärä saavutetaan: asunnottomuuden ehkäisemisen vahvistamisella ja asunnottomuuden uusiutumisen ehkäisyllä. Toimintasuunnitelma pitää sisällään 2500 uuden asunnon tai asuinpaikan kohdentamisen asunnottomille tai ryhmille, jotka ovat vaarassa joutua asunnottomiksi. Ehdotetut toimenpiteet tähtäävät asunnottomuuden kanssa yhteydessä olevien palvelujärjestelmien uudistamisen asiakaslähtöisemmiksi, ennaltaehkäisevimiksi ja kustannustehokkaammiksi.

¹¹ Opetus- ja kulttuuriministeriön [työryhmämuistioita ja selvityksiä](#), 2012:13, Ritva Jakku-Sihvonen ja Jorma.

Esimerkki tehottomasta tavasta tukea nuoria

MAAHANMUUTTAJIEN PÄÄSY TYÖMARKKINOILLE

Maahanmuuttajia ja työvoimapolitiittisten toimien vaikuttavuutta arvioivassa raportissa on käytetty monipuolista ja edustavaa tietoa tarkasteltaessa työvoimapolitiittisten toimien vaikutusta työvoimatoimiston kotouttamisohjelmaan v. 2008 osallistuviin maahanmuuttajiin. Ne maahanmuuttajat, jotka olivat osallistuneet kotouttamisvalmennuksen lisäksi muihin toimenpiteisiin, olivat työllistyneet paremmin kuin ne, jotka eivät olleet osallistuneet mihinkään toimenpiteisiin. Erityisesti pienillä ryhmillä, jotka olivat osallistuneet ammatilliseen työmarkkinakoulutukseen tai nuorilla, jotka saivat palkkatukea, oli paremmat mahdollisuudet löytää työpaikka.

Tutkimuksesta nouseva suositus on, että näiden toimenpiteiden tulisi kohdistua suurempaan määrään maahanmuuttajia. Tutkimus myös osoittaa, että kokonaistyöllisyystilanne vaikuttaa enemmän maahanmuuttajien kuin muun väestön työllistymiseen. Hyvässä taloustilanteessa kotouttamistoimien jälkeinen työllistyminen oli selvästi helpompaa kuin mitä se oli muulle työvoimalle vuosien 2007-2008 talouskriisin jälkeen.¹²

SOSIAALITURVAN JA TERVEYDENHOIDON UUDISTUS SUOMESSA

Sosiaaliturvan ja terveydenhoidon rakenteiden uudistus on ollut meneillään Suomessa jo useiden vuosien ajan. Tarve uudistukselle nousi vaikeuksista taata väestölle tasa-arvoiset ja riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut olemassa olevan kunnallisen palvelurakenteen alla huoltosuhteen vaihdellessa. Pienillä ja taloudellisesti heikoilla kunnilla on ollut merkittäviä vaikeuksia järjestää ja tuottaa palveluita. Nykyisten uudistusten myötä vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisesta on siirretty suuremmille ja siis vahvemille hallinnollisille yksiköille.

Hallitus on linjannut autonomisten alueiden luomisen sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseksi. Tämän toimenpiteen tarkoitus ei ole vain luoda taloudellisesti kannattavampia yksiköitä, vaan myös saavuttaa sosiaali- ja terveyspalveluiden täydellinen horisontaalinen ja vertikaalinen yhdentymisen.

¹² Työ ja elinkeinoministeriön julkaisu 06/2017

EU-varojen käyttö Suomessa nuorten köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisessa taistelussa

Euroopan Sosiaalirahasto (ESF) tukee nuorten köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämistä. Kansallisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimus osoittaa, että suomalaisen väestön keskimääräinen terveyden taso on parantunut monin tavoin viime vuosikymmeninä. Samaan aikaan sosioekonominen epätasa-arvo on pitkälti pysynyt samana ja joillakin alueilla jopa kasvanut. Sosioekonominen epätasa-arvo terveyden ja hyvinvoinnin alueella on merkittävä ongelma Suomelle, kuten mille tahansa nykyaikaiselle tasa-arvoon sitoutuneelle hyvinvointivaltiolle. Epätasa-arvo terveyden alueella johtuu suurimmaksi osaksi asuin- ja työskentelyolosuhteista, sekä myös kulttuurisista ja käyttäytymiseroista eri sosioekonomisten ryhmien välillä.¹³ Monet Euroopan sosiaalirahaston rahoittamista hankkeista ovat suuntautuneet terveydellisen epätasapainon vastaiseen taisteluun ja paremmin integroitujen palvelujen tarjoamiseen, mukaan lukien sosiaalipalvelut, työllistymispalvelut, ja ensisijaisen terveydenhuollon palvelut.

¹³ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017

2. Caritaksen vastatoimet: lupaavat käytännöt, joilla vastustetaan nuorten köyhyyttä ja syrjäytymistä

Ystävyyden kahvila

Vuodesta 2017

Kuvaus

Ystävyyden kahvila tarjoaa matalan kynnyksen saavutettavuutta ensitiedolle sosiaalisista oikeuksista ja sosiaaliturvajärjestelmästä Suomessa. Suomen Caritas tarjoaa kerran kuussa "Ystävyyden kahvilan", jonne voi vain tulla nauttimaan seurasta kahvikupin äärellä ja tehdä kysymyksiä suoraan paikalla olevalle sosiaaliohjaajalle.

Ongelman käsittely

Vasta saapuneet ihmiset tarvitsevat usein aikaa saadakseen selville oikeutensa, sen mitä apua on saatavilla selvitäkseen suomalaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä, eivätkä he usein tiedä, mistä aloittaa.

Tulokset

Hanke aloitettiin keväällä 2017 ja kävijöitä oli 8–12 joka kerta. On liian aikaista arvioida hankkeen tuloksia, mutta on tosiasia, että osallistujat ovat paremmin informoituja sosiaalisista oikeuksistaan ja voivat tarkemmin ja nopeammin saada tietoa minkä palvelun puoleen kääntyä ja mistä ne löytää.

Innovatiiviset ominaisuudet ja menestyksen osatekijät

Hanke tarjoaa matalan kynnyksen ensimmäisen kosketuksen perustietoon, auttaen osallistujia ymmärtämään uutta sosiaalista ympäristöään ja suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää.

3. Suositukset ongelmiin puuttumiseksi

Suositus 1: Varmistetaan, että jokaisella nuorella – myös maahanmuuttajilla ja turvapaikanhajijoilla – on pääsy koulutukseen, harjoitteluun tai kuntoutukseen

- **Ongelma, johon suosituksella puututaan:** Monet erityisesti maahanmuuttajataustaisista perheistä tulevat nuoret kohtaavat edelleen vaikeuksia siirtyessään koulusta työelämään ja päätyvät jättäytymään järjestelmän ulkopuolelle
- **Valtionhallinnon osasto tai muu vastuullinen taho, joka voi ottaa johtaakseen tämän toimenpiteen:** Opetusministeriö.
- **Pääperustelut toimenpiteen toteuttamisen puolesta:** Kaikki tarvitsevat pääsyn laadukkaaseen koulutukseen, joka on sensitiivinen maahanmuuttajien tarpeille tai harjoitteluun tai kuntoutukseen.
- **Poliittiset puitteet:** Toimenpiteet kuuluvat Kestävän kehityksen tavoitteet - ohjelman tavoite 8.6 alle: *“Vuoteen 2020 mennessä merkittävästi vähentää työllisyyden, koulutuksen tai harjoittelun ulkopuolelle jäävien nuorten määrää.”*
- **Miten Euroopan komissio voi tukea toimenpidettä:** Antaa poliittista ohjausta sekä tukea vastavuoroisuutta Nuorisotakuun toimeenpanemisessa

Suositus 2: Luodaan työmahdollisuuksia nuorille valmentamalla nuoria yrittäjiä

- **Ongelma, johon suosituksella puututaan:** Vaikka työpaikkojen luomisesta on käyty paljon julkista keskustelua, hallituksen toimien tosiasiallinen vaikutus on rajallinen.
- **Valtionhallinnon osasto tai muu vastuullinen taho, joka voi ottaa johtaakseen tämän toimenpiteen:** Työ- ja elinkeinoministeriö ja Valtiovarainministeriö
- **Pääperustelut toimenpiteen toteuttamisen puolesta:** Nuoret yrittäjät tarvitsevat tukea. Taloudellisen avun, starttirahan lisäksi räätälöity ja oikein suunnattu valmennus auttaisi nuoria löytämään kestäviä työpaikkoja
- **Poliittiset puitteet:** Toimenpiteet kuuluvat Kestävän kehityksen tavoitteet -ohjelman tavoite 8.5 alle: *“Vuoteen 2030 mennessä pystyä työllistämään tuottavassa, kokopäiväisessä ja kunnollisessa työssä kaikki miehet ja naiset mukaan lukien nuoret, vammaiset, sekä tarjoamaan samanarvoisesta työstä sama palkka.”*
- **Miten Euroopan komissio voi tukea toimenpidettä:** Tukea politiikan oppimista ja vastavuoroista vaihtoa nuorten yrittäjyyden tukemiseen tähtäävien toimien toteuttamisessa.

Suositus 3: Varmistetaan tasa-arvoisuus ja syrjimättömyys erityisesti maahanmuuttajataustaisen väestön kohdalla

- **Ongelma, johon suosituksella puututaan:** Kuilu eri sosioekonomisten ryhmien välillä kasvaa. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt ovat yleensä köyhempiä ja kohtaavat syrjintää asunto- ja työmarkkinoilla.
- **Valtionhallinnon osasto tai muu vastuullinen taho, joka voi ottaa johtakseen tämän toimenpiteen:** Opetusministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, sekä kunnalliset päättäjät
- **Pääperustelut toimenpiteen toteuttamisen puolesta:** Koulujen tulee tiedostaa oppilaiden kulttuurinen monimuotoisuus ja sen merkitys oppimiselle ja taitojen kehittämiseksi sekä varmistettava, että kaikki nauttivat samoja oikeuksia ja saavat oikeanlaista tukea opiskeluunsa.
- **Poliittiset puitteet:** Toimenpiteet kuuluvat Kestävän kehityksen tavoitteet -ohjelman tavoite 10 alle: *“Vähentää maiden sisäistä ja niiden välistä epätasa-arvoa.”*
- **How the European Commission could support this measure:** Ensure that the issues of equity, inequalities, cultural diversity and discrimination are being dealt with in the European Semester Process. **Miten Euroopan Komissio voi tukea toimenpidettä:** Varmistaa, että oikeudenmukaisuus- ja epätasa-arvokysymykset, kulttuurinen monimuotoisuus ja syrjintä huomioidaan eurooppalaisen ohjausjakson prosessissa

➤

Suositus 4: Taataan jokaiselle lapselle oikeus laadukkaaseen lastenhoitoon

- **Ongelma, johon suosituksella puututaan:** Vaikka lastenhoito ja varhaiskasvatus on Suomessa yleisesti laadukasta, viime aikoina jotkin kunnat ovat sulkenet työttömät palvelun ulkopuolelle. Tämä vaikuttaa erityisesti maahanmuuttajaperheisiin. Lapset pysyvät kotona, vaikka he voisivat olla lastentarhassa oppimassa kieltä ja valmistautumassa koulunkäyntiin.
- **Valtionhallinnon osasto tai muu vastuullinen taho, joka voi ottaa johtakseen tämän toimenpiteen:** Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö.
- **Pääperustelut toimenpiteen toteuttamisen puolesta:** Varhaiskasvatus on paras tapa integroida lapset ja perheet yhteiskuntaan ja taata heille tasa-arvoiset mahdollisuudet.
- **Poliittiset puitteet:** Toimenpiteet kuuluvat Kestävän kehityksen tavoitteet -ohjelman tavoitteen 4.2 alle: *“Varmistaa vuoteen 2030 mennessä kaikilla tytöillä ja pojilla on pääsy laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, hoitoon ja esikouluopetukseen, jotta he olisivat valmiita perusopetukseen.”* sekä tavoitteen 5.4 alle: *“Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti.”*
- **Miten Euroopan komissio voi tukea toimenpidettä:** Sisällyttää pääsy laadukkaaseen lastenhoitoon eurooppalaisen ohjausjakson prosessiin.

Vastuuvapauslauseke

Tämän julkaisun ei välttämättä vastaa Euroopan komission virallista kantaa.

Caritas Europa ja Suomen Caritas ry pidättä oikeuden olla olematta vastuussa tässä julkaisussa olevien tietojen paikkansapitävyydestä tai kattavuudesta. Kieltäydymme täten vastuuvaatimuksista, joissa viitataan tämän julkaisun tietohin, mukaan lukien mahdolliset puutteelliset tai väärät tiedot.

Tämä julkaisu on saanut taloudellista tukea Euroopan Unionin Työllisyyttä ja sosiaalisia innovaatioita koskevasta ohjelmasta. "EaSi" (2014-2020). Lisätietoja osoitteessa: <http://ec.europa.eu/social/easi>